

Bijzondere onderscheidingstekens gedragen door personeel beneden de rang van sergeant-majoor bij de Verbindingstroepen van 1945 tot ± 1955

Reeds voor de Tweede Wereldoorlog werd aan onderofficieren, korporaals en manschappen die een graad van geoefendheid hadden behaald een onderscheidingsteken toegekend. Over het algemeen werden deze emblemen op de linker bovenmouw van het toenmalige grijze uniform gedragen. Ook in de daaraan voorafgaande z.g. blauwe periode kende men deze emblemen. Het embleem "geoefend veldtelegrafist" werd bijvoorbeeld in 1874 ingevoerd. Tijdens de 2e Wereldoorlog werden door militairen van de Prinses Irene Brigade en no 2 (Dutch) Troop van no 10 (I.A.) Commando de bij het Engelse leger behaalde "Instructors" en "Tradesmen" emblemen gedragen. Men droeg deze veelal op de rechter bovenmouw. Dit was niet altijd volgens de Engelse voorschriften. In het kledingvoorschrift voor de Koninklijke Landmacht uit 1944 werd het dragen van deze Engelse emblemen officieel toegestaan. Over de draagwijze werd niets bepaald.

Bij de heroprichting van de Koninklijke Landmacht in 1945 werden ook weer mouwemblemen ingevoerd die toegekend werden aan militairen die een graad van geoefendheid behaald hadden. Het aantal officiële emblemen was niet groot. We zien o.m. emblemen voor: Sportinstructeur; Meester op sabel, degen en floret; Militair verpleger. Het dragen van de Engelse emblemen bleef gehandhaafd. Daarnaast werden ook een groot aantal niet officiële mouwemblemen gedragen welke in allerlei uniformwinkels te koop waren. Gedeeltelijk waren deze emblemen gecopieerd van overeenkomstige emblemen van het Engelse leger. Daarnaast werden bestaande marine-emblemen tot voorbeeld genomen. Bij de Verbindingstroepen kende man 9 van deze mouwonderscheidingstekens waarvan er slechts één genoemd wordt in een kledingvoorschrift. Van de andere emblemen is geen officiële beschrijving te vinden. Aan de hand van foto's en bewaard gebleven emblemen aangevuld met mondelinge gegevens kunnen deze emblemen als volgt beschreven worden.

1. Een kakikleurig patje, waarop een van oranje katoen geborduurde afgeknotte ruit, waarin van zwart katoen geborduurd de woorden "RADIOVERBINDINGEN".
Gedragen door militairen, voor wie een oorlogsbestemming is vastgesteld bij de Sectie Radioverbindingen van de Staf Militair Gezag.
  - a. Militairen, die voor het seinexamen voor de Sectie Radioverbindingen zijn geslaagd, dragen boven dit embleem twee van oranje katoen geborduurde seinvlaggen.
  - b. Militairen, die voor het technische examen van de Sectie Radioverbindingen zijn geslaagd, dragen onder dit embleem twee van oranje katoen geborduurde bliksemschichten.

- c. Militairen, die voor beide examens zijn geslaagd dragen zowel de seinvlaggen als de bliksemschichten. (Volgens Kledingvoorschrift 1944)
2. Een kakikleurig patje, waarop een van wit katoen geborduurd gevleugeld wiel met daarboven eveneens van wit katoen de letters D.R.
Gedragen door MOTORORDONNANSEN (Despatch Rider).
3. Een kakikleurig patje, waarop van wit katoen twee gekruiste vlaggen geborduurd zijn.
De linker vlag is wit, blauw, wit; de rechter vlag is wit.
Gedragen door RADIOTELEFONISTEN die niet bij de Verbindingstroepen dienst doen.
4. Een kakikleurig patje, waarop een gekleurde vuist is geborduurd welke een van wit katoen geborduurde bundel van drie bliksemschichten vasthoudt.
Gedragen door militairen, welke geslaagd zijn voor het examen van geoefend RADIOTELEGRAFIST.
De betekenis van de gekleurde hand is vermoedelijk geweest:
  - a. met gouden hand: radiotelegrafist 1e klas;
  - b. met blauwe hand: radiotelegrafist 2e klas;
  - c. met rode hand: radiotelegrafist 3e klas.
5. Een kakikleurig patje, waarop met wit katoen een bundel van drie bliksemschichten geborduurd is welke bijeengehouden wordt door een van rood katoen geborduurde rechthoek.
Gedragen door geoefende TELEFONISTEN en CENTRALISTEN.
6. Een kakikleurig patje, waarop van wit katoen een bundel van drie bliksemschichten geborduurd is, welke bijeengehouden wordt door een van rood katoen geborduurde cirkel.
Gedragen door geoefende TELEGRAFISTEN. Vermoedelijk werden hiermee lijntelegrafisten aangeduid.
7. Een kakikleurig patje, waarop van wit katoen een bundel van drie bliksemschichten geborduurd is welke bijeengehouden wordt door een van groen katoen geborduurde cirkel.
Gedragen door geoefende LIJNWERKERS.
8. Een kakikleurig patje, waarop van wit katoen een bundel van drie bliksemschichten geborduurd is, welke bijeengehouden wordt door een van rood katoen geborduurde rechthoek welke weer omgeven is met een van groen katoen geborduurde cirkel.
Gedragen door geoefende LIJNWERKERS tevens TELEFONIST.
9. Een kakikleurig patje, waarop van wit katoen een bundel van drie bliksemschichten geborduurd is, welke bijeengehouden wordt door een van wit katoen geborduurde ruit.
Gedragen door geoefende TELEXISTEN.
10. Een kakikleurig patje, waarop een bundel van drie bliksemschichten geborduurd is. De middelste van rood katoen, de twee andere van wit katoen. De bundel wordt bijeengehouden door een van rood katoen geborduurde cirkel.

De emblemen 2 tot en met 10 komen ook in een van zilverdraad geborduurde uitvoering voor. De draagwijze van deze mouwemblemen was op de rechter bovenmouw onder het naambandje maar boven de rangonderscheidingstekens. De eisen waaraan men moest voldoen om deze onderscheidingen te verkrijgen staan voor zover bekend nergens vermeld. Ze zullen waarschijnlijk overeen gekomen zijn met de eisen die voor de verschillende opleidingen golden. Volgens mondelinge gegevens is het dragen van deze emblemen veel voorgekomen. Op foto's uit de jaren 1945-1955 zien we zelden een van de emblemen. Het aantal foto's uit die jaren waarop militairen voorkomen in battle-dress met de rechtermouw zichtbaar en ingedeeld bij de verbindingdienst is echter zeer gering.

In de jaren '50 wanneer het leger beter gereguleerd wordt verdwijnen deze officieuze emblemen geleidelijk.

Voor de totstandkoming van dit artikel is gebruik gemaakt van de volgende bronnen:

Beschrijvingen van de uniformen, de tenuen en het paardetuig van de Koninklijke Landmacht 's-Gravenhage 1934

Voorlopig kledingvoorschrift voor de Koninklijke Landmacht Londen 1944

Badges on battledress Aldershot 1953

Bibliotheek Koninklijk Nederlands Leger en Wapen museum te Leiden.

Fotoarchief van het Verbindingsdienstmuseum te Ede.

Gegevens verstrekt door de heer B.C. Cats.

Embleemcollectie van het verbindingdienstmuseum te Ede.

Sergeant I. W. Boersma